

67. Християнство и биоетика

Техническият прогрес през последните десетилетия, особено в областта на биотехнологиите, породил множество въпроси, разрешението на които ангажира в определена степен и позицията на етиката изобщо. Тъй като обектът на настоящото пособие са ценностите на християнската вяра, то ние сме задължени да вземем отношение по онези научни биотехнологични постижения, които по своя характер в една или друга степен имат допирни точки с християнската етика.

Какъв е обектът на биоетиката?

Тази сравнително млада интердисциплинарна научна област се разви през последните 30 години изключително бързо и широкомащабно, особено след бурното развитие на органната трансплантация, оплождането „ин витро“ и генното инженерство. Постиженията в тази област задължително ангажираха и позицията на християнството, тъй като обектът на биотехнологиите пряко или косвено засяга живота на човека, както гласи и етимологичното значение на тази дума: био - живот, и етика - начин на мислене и поведение според възприетата ценностна система. С други думи, биоетиката се занимава с въпроса за ценностите, стойността и достойнството на човешкия живот на фона на биологичните постижения предимно в областта на медицинската наука. Ето защо биоетиката поставя и търси отговор на въпроси като:

- До каква степен могат да се провеждат експерименти с човешкия живот?
- Отношението ни към началните и крайните фази на човешкия живот (аборт и евтаназия).
- Кога започва и кога завършва човешкият живот?
- Какво е отношението ни към непълноценния човешки живот?
- Какво е отношението към неизлечимо болния?
- Каква е крайната цел на генното инженерство - икономическа или биологична?
- Какво е отношението ни към дешифрирането на човешкия геном и клонирането?
- Застрашен ли е човешкият вид от израждане?
- Докъде стигат етичните граници на органната трансплантация?

- Каква е моралната и социалната цена на оплождането „ин витро“?
- Дали мозъчната смърт е границата, след която може да се експериментира?
- Модерните биотехнологии и човекът като биологичен обект или като личност?
- Продължителността на човешкия живот - биологичен или духовен проблем?
- Нашата отговорност към феномена „живот“.
- Ще достигне ли човек безсмъртието?
- Пренатална диагностика - за и против?
- Къде е мястото на Твореца във всички тези опити с човешкия живот?
- Експерименти с човешки ембриони и стволови клетки - докъде и с каква цел?
- Семейство без брак? Стерилни бракове? Пробни бракове? Хомосексуални бракове?

Ето това са някои от въпросите, които са обект на биоетиката в нейния биологичен, духовен, нравствен и социален аспект. Защо това е така? Защото тези въпроси в една или друга степен имат отношение към нравствените ценности, имат отношение към стойността и достойнството на човешката личност и на живота на човека като цяло. А всичко това е обект на етиката.

Понятно е, че не е възможно да вземем отношение към всички горепоставени въпроси. Ето защо ще подходим приципно към тях, като разгледаме в конкретен аспект от християнска гледна точка само някои от тези въпроси.

Християнската позиция към въпросите на биоетиката почива на основния библейски принцип, че:

Животът на човека е дар от Бога

Бог дава живота и Той единствен има право да го отнеме. Всяко вмешателство в това отношение от страна на човека се осъжда от християнството като грях.

Животът на човека започва с оплождането и завършва с биологичната смърт. Раждането е преминаване от ембрионална в постембрионална форма на живота. През целия този период Библията определя човека като пълноценен биологичен вид и като личност - той се зачева като човек и умира като човек. През целия си живот той не преминава през въображаеми по-ниски форми на

развитие. Той е Homo sapiens от оплождането до смъртта. Всяко изкуствено, медикаментозно или насилствено прекъсване на живота през който и да било период от неговото развитие (аборт, евтаназия, убийство, самоубийство) се осъжда от християнството като грях.

Библията учи, че достойнството на човека се определя от неговото богоподобие, което означава:

- а) За Бога всички хора имат еднаква стойност като човешки индивиди, т.е. няма по-висши и по-нисши раси или етноси. Бог еднакво обича всички хора;
- б) Мъжът, жената и децата имат еднаква стойност като човеци пред Бога;
- в) Всички хора имат еднакво право на живот и отговорност към себе си, към останалите и към околната среда;
- г) Бог е създал човека със свободна воля, при което той може да взима всякакъв вид решения относно себе си и другите. Бог е забранил човекът да употребява свободната си воля по отношение на собствения си живот и живота на другите. Ето защо християнството осъжда **самоубийството и убийството като смъртни грехове**;
- д) Достойнството на човека е еквивалент на Божията воля. Ето защо всяко отклонение от установените от Бога мащаби в духовен, социален, материален, нравствен и какъвто и да било друг аспект уронва човешкото достойнство и го отдалечава от Бога. Например Бог е установил брака и семейството като единствена форма за биологично възпроизводство. Ето защо християнството осъжда всяко отклонение от така установения от Бога мащаб (хомосексуални бракове, предбрачни и извънбрачни сексуални взаимоотношения и пр.);
- е) Бог е поставил човека като господар над творението - да бди над него, да го изследва, подобрява и да го използва за свое добро съгласно Божиите мащаби. За целта Той е дарил на човека разум, но същевременно е поставил граници, които човек няма право да преминава. През 1997 г. английски изследователи от университета в Бат успяха да получат по молекулярно - генетичен път жаба без глава. Екипът продължава изследванията с човешки ембриони с цел да получи новородени „човешки“ същества без глава, от които при специални условия на отглеждане да се получават органи за трансплантация... Явно е, че на днешния свръхцивилизован човек главата на неговите себеподобни пречи, за да постигне собствените си егоистични намерения. Дали този човек ще ликвидира главата на друг човек с меч, с шмайзер, с атомна бомба или чрез методите на молекулярната генетика, това няма значение. .. Тук е мястото на етиката, за да покаже на човека границите, които Творецът е поставил в неговия живот.

Опасности и предизвикателства

Дешифрирането на човешкия геном е безспорно велико постижение на молекулярната генетика с огромно фундаментално и приложно значение във всички клонове на медицината и особено в областта на фармацевтичната индустрия. И това е добро и полезно за човека. Но ако генното инженерство премине границите и тези постижения се използват с егоистични цели и за сметка на други, то става сериозна опасност за човека. Точно така, както и откритието на ядрената енергия - с нея могат да се лекуват ракови образувания, но могат да се унищожават цели държави. Чрез органната трансплантация може да се спаси човешки живот. Но ако това се комерсиализира, тогава човек лесно прекрачва границите, търгувайки с хора (предимно деца), от които се вземат органи и се продават скъпо на богаташи. Християнството осъжда злонамерено използваните технологически постижения, тъй като те уронват стойността на човешкия живот и неговите ценности, водейки до пълна деградация на човешкото достойнство.

В това отношение особено показателни са експериментите с клониране на човешки ембриони. Цитирам извадки от пресата по този въпрос: „През 1992 г. Германия криминализира клонирането на човешки ембриони. Там то се наказва с пет години затвор... През април 1997 г. Съветът на Европа прие Конвенция по биоетика, а през септември - Протокол за забраната на клониране на хора, влязъл в сила на 1 март 2001 г. Той е ратифициран от 29 държави на Европа. ООН изработи през 2002 г. проект за Харта за забрана на човешкото клониране." (в. „Труд“, 28 декември 2002 г., стр. 31).

Християнството осъжда клонирането, тъй като то видоизменя и напълно противоречи на творческия план на Бога, свързано е с непредвидими последици относно израждането на човека като вид, напълно унищожават индивидуалността и достойнството на човека, правейки от него вид експериментално животно. Ето защо напълно основателно цялата световна общественост се обяви против тези дръзки опити на една религиозна секта.

Напълно е понятен стремежът на човека към удължаване на живота му и към безсмъртие. Та нали това е заложил сам Бог у него! В Библията четем: „Бог е вложил вечността в сърцето на човеците“. Само че нито генното инженерство, нито клонирането са правилните посоки, по които това може да се постигне. Библията е категорична: продължителността на човешкия живот не е биологичен проблем, а духовен.

Нека погледнем на гореспоменатите биотехнологични методи и от друга позиция - до каква степен обикновеният човек може да си позволи да се възползва от тях или изобщо кой може да се възползва от тях? Не онези, които разполагат с пари, а онези, които разполагат с много пари.

Ето един друг момент на дискриминация и безнравствена селекция.